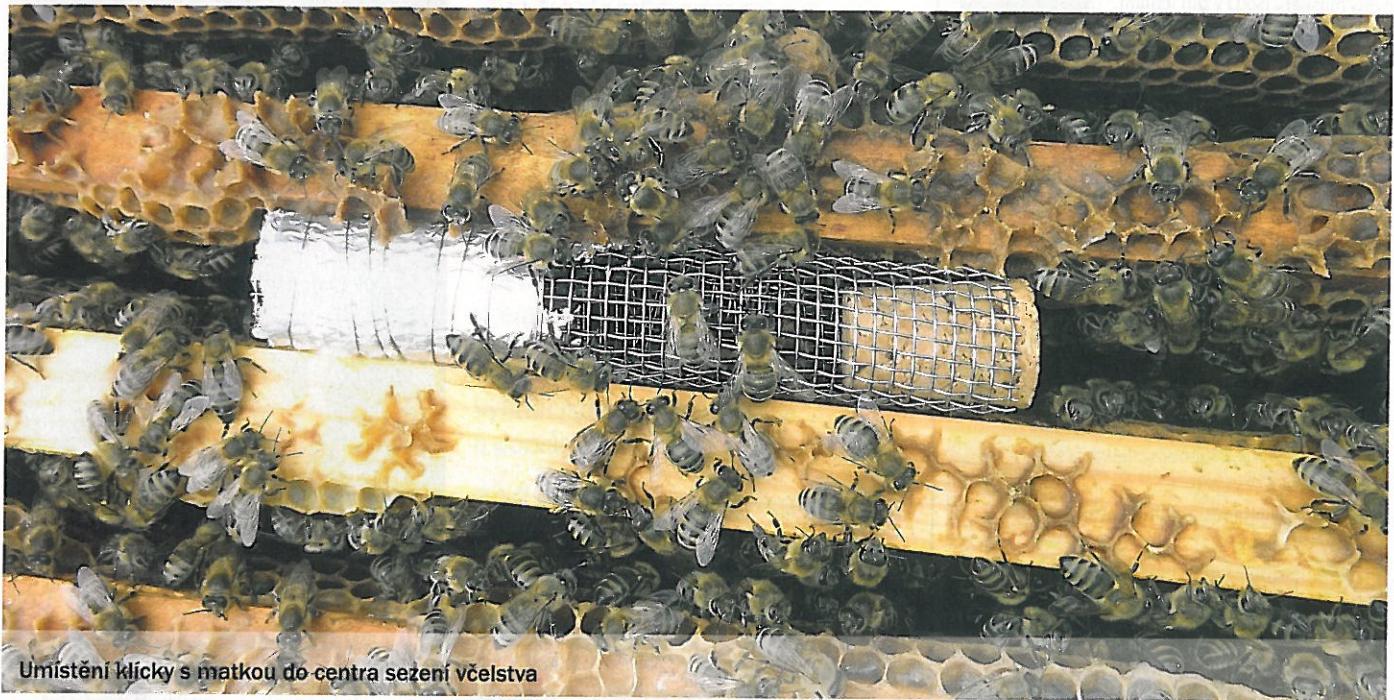

Září

Umístění klíčky s matkou do centra sezení včelstva

V září začíná včelařský podzim. Pro včelstvo, řečeno velice rámcově, je to finále přípravy na zimu. Příroda v tomto období poskytuje především pyl divoce rostoucích bylin. Tam, kde si zemědělci zvykli vysévat plodiny na zelené hnojení, pak jsou ze včelařského hlediska nejštědřejší hořčice a svazenka. Tyto plodiny jsou nejen zdrojem zelené hmoty na zaorání, ale jsou důležité i při krytí půdního povrchu a také včelám poskytují tolik potřebný pyl. V některých letech koncem září a v říjnu může bohatá pylová snůška dokonce až inicirovat nežádoucí plodování. Podle našich zkušeností k tomu nedojde, pokud jsou včelstva dostatečně zakrmena nejpozději do 10. září. Přítomnost zavíckovaného plodu pak komplikuje ošetření fumigacemi. Na některých lokalitách může čas od času nastoupit snůška melecitózní medovice. O tomto problému jsme se zmíňovali v Kalendáriu v minulém čísle, podrobnější informace o cementovém medu najdete na stránkách www.beedol.cz.

Včelstvo by mělo sedět v zimním prostoru vhodného tvaru a velikosti, s plodováním končí zpravidla nejblíže česna. Nad plodovým tělesem a později sezením zimního chomáče by mělo být dost glycidových zásob proložených pylém. Zimní chomáč má v genech zapsán pohyb nahoru po nepřerušované plástové ploše. Jedině správná konstrukce mezinástavkové mezery není pro postupující chomáč překážkou. Případné souše skladované v nástavku mezi dnem a obsednutým zimním prostorem se do úlového prostoru pro účely fumigace a ošetření aerosolem nepočítají. Dým

z fumigace a aerosol se vážou především na ochlupený povrch včel.

V případě zimování v teplé stavbě v jednom nástavku (tzv. na jednom patře) je nutné zmenšit vstup do úlu tak, aby včely mohly používat jen jednu stranu česna, výhodné je to udělat v červenci nebo srpnu. Chomáč při spotřebě glycidových zásob dojde k horní loučce a pokračuje po části plástu, kde je dostatek zásob. Pokud si chomáč sedne ne úplně při kraji (česno je na plnou šíří úlového prostoru), při horní loučce se chomáč může vydat na stranu s menším množstvím zásob a pak uhynout hladem, přestože na druhé straně zásoby ještě jsou. Včelstvo se při teplotách pod 10 °C začíná stahovat do chomáče, aktivita ke konci měsíce se pomalu snižuje. V teplých dnech ještě včely přinášejí pyl, na česně je rušno, ale plochy ošetřovaného plodu se postupně snižují. Někdy se u tradičního zimování na jednom patře mluví o tom, že zakrměním donutíme matku k ukončení kladení. U nástavkových systémů s tímto nepočítáme, včelstvo má k dispozici dostatek plástové plochy a prostoru, a tam tedy předpokládáme, že matky samy vědí nejlépe, kdy mají s kladením skončit. Mladé matky zpravidla kladou déle.

Září je období, kdy hrozí loupeže, musíme počítat se zvýšenou slídivostí. Ve včelstvech pracujeme rychle, v tuto dobu provádíme pouze náhledy a většina zásahů má již jen kontrolní povahu. O uspořádání zimního prostoru jsme pojednali v minulém a předminulém čísle.

Hlavním úkonem je podzimní kontrolní prohlídka. Každé včelstvo musí mít

kladoucí matku, dostatek vhodné umístěných glycidových zásob a přiměřené zásoby pylu. Zásoby by měly být doplněny do konce srpna, nejpozději do 10. září. Pozdější dodání zásob iniciuje matku v nežádoucím kladení. Požadované množství zásob závisí na typu úlu. Na jeden plášt 39×24 by mělo být ve včelstvu cca 1,4 kg zásob. U tohoto systému jsou u česna zpravidla dva pylové plasty s malým množstvím glycidových zásob. V první uličce je tedy nedostatek zásob, ale část zimního chomáče sedí právě tam. Je tedy dobré jeden zásobní plášt ze zadní části úlu přemístit a dát jako druhý. U nástavkových systémů je nutné, aby plasty horního nástavku byly vystavěny a následně zavíckované od loučky k loučce a v nástavku pod ním byly věnce zásob minimálně 5 cm široké. Zimní chomáč by tak v zimě neměl mít potřebu odebírat zásoby z horního nástavku. V případě potřeby z nich chomáč ještě něco spotřebuje a matka tam v předjaří začne klást. V tomto případě nemůžeme využít výhodného podněcovacího efektu zářenou nástavku. Pokud bychom málo zakladený a obsednutý nástavek v předjaří nebo brzy zjara přemístili dolů, včelstvu bychom spíše uškodili. Při posuzování umístění glycidových zásob musíme mít také na mysli skutečnost, že zimní chomáč se při teplotách pod 10 °C nemůže přesunovat mezi uličkami. Pokud při prohlídce narazíme na slabé včelstvo, posílme ho oddělkem, nebo dvě slabá včelstva spojíme. Nejjistější je spojení přes noviny mezi nástavky (do novin je potřeba udělat otvory) s odstraněním jedné matky. Spojujeme nejlépe v podvečer.

V září po doplnění zimních zásob nastává na včelství relativní klid a je možné v tomto období plánovaně ve včelstvech vyměňovat matky. V Kalendáriu o tom psal v roce 2016 Ing. Pavel Cimala (Včelařství 9/2016, str. 290–291). Osobně tento způsob výměny praktikují více než pět let s výsledkem přijetí přes 95 %. K výměně určujeme matky tříleté (do dalšího chovu necháváme z tříletých jen ty vynikající a to spíše jako zdroj plemenného materiálu) a matky, které nějak selhaly ve výnosu nebo nevyhovují v doprovodných vlastnostech (bodavost, rojivost, rozbíhavost). Výhodou je, že v tomto období mají dobrí chovatelé matky k dispozici.

Zde jsou hlavní zásady pro výměnu matek po doplnění zásob:

- Včelstvo musí být na zazimování připravené původní matkou s vitálním včelstvem a reálným plodovým tělesem. Matku nemá v tuto dobu cenu přidávat k dlouhodobému osiřelci, slabému včelstvu apod.
- Musíme mít jistotu, že včelstvo nedělá tichou výměnu (vyběhlý matečník a stará matka přitom klade).
- Pokud nechceme matku po několika dnech osvobozovat, např. odstraněním zátky s uvolněním přístupu včelám k těstu, zařídíme to tak, aby včely matku osvobodily za dva až tři dny.
- Přijetí matky podle nakladených vajíček kontrolujeme nejdříve za sedm dnů.

Stručně popíší svůj způsob výměny matky, i když na systému Ing. Cimaly nevidím žádný problém, z pozice včelstva jsou oba stejně. K přidávání používám trubičky z pletiva s oky cca 3×3 mm o světlosti 18 mm (natočeno na 3/8 trubku) a délky 12–15 cm. Polovinu obalím alobalem a polovinu části s alobalem z vnějšího konce naplním hustým medocukrovým těstem (1:5). Odkrytou část trubičky uzavřu korkovou, nebo dřevěnou zátkou. Matku v klicce přidávám ihned po odchytu původní a umisťuji ji mezi horní loučky pláštů ve středu sezení, nejlépe nad vybíhající plod.

Patričnou pozornost věnujeme česnům. Ta se ponechávají velká, ale s ochranou proti vniknutí hlodavců a rejseků. Totéž platí i pro očka. Spolehlivou ochranu zajistí pletivo, mřížka s velikostí ok 6×6 až 7×7 mm.

Nemusíme mít obavu, že velké česno ochlazuje úlový prostor. Studený vzduch vstupuje česnem a případný chlad se v tomto případě drží u dna. Trochu jiná je situace u varroadna, kde i slabý vítr ochlazuje úlový prostor, což zimujícímu včelstvu nemusí prospívat. Strupek a horní část úlu je třeba upravit tak, aby v úlovém prostoru v zimě nezůstávala vlhkost unikající z chomáče. Řešení jsou různá, ale všechny vrstvy stropu musí být prodyšné (papír, tkanina, plst, firon, slaměné rohože), u tenkostenných úlu někdy stačí otevřené horní očko (podrobnější informace v publikaci Začínáme včelařit, František Kamler, 2018). Pokud je koncem zimy v úlovém prostoru (mimo dna) sucho, pak je vše v pořádku. Pokud na jaře nalézáme plesnivé plasty, je nutné strop úlu lépe odvětrat, udělat ho prostupnější pro vodní páru.

Pro sledování spadu a odběr zimní měli se do konce září vkládá na celé dno podložka, i na pletivo varroadna. Utěsnění

včelnici. Při medobraní při vytočení 100 kg medu můžeme mít z víček k dispozici 1 kg kvalitního vosku. Pokud nám včelstvo postaví mezistěnu, přidají k ní cca 30 g vosku. Při ekonomickém výnosu 35 kg medu na včelstvo a vystavění čtyř mezistěn na včelstvo se z jednoho včelstva získá cca 0,4 kg vosku navíc. Ptám se tedy, kde ten vosk je. V obchodní síti totiž není, a proto se setkáváme s mezistěnami s přidaným parafinem a s falšovaným voskem. Je tu však ještě jedna skutečnost: často se do vosku pustí zavíječ. Při získávání vosku bychom měli dodržovat následující zásady:

- Po celou včelařskou sezonu bychom všechny zbytky vosku měli chránit před zavíječi, nejlépe je dát do slunečního taividla. Kdo to jednou zkusí, bude se divit, o jakém množství vosku je řeč.
- Při medobraní používáme takový způsob odvíkování, který umožní využít víčka jako zdroj vosku.

K výměně určujeme matky tříleté a matky, které nějak selhaly ve výnosu nebo nevyhovují v doprovodných vlastnostech, jako jsou bodavost, rojivost či rozbíhavost

varroadna je důležité pro požadovanou účinnost většiny aplikovaných protivarroárních veterinárních přípravků, fumigací, ošetření aerosolem, ošetření Formidolem apod. U většiny varroaden lze těsnost zajistit jen vložením podložky na celé pletivo v podmetu. Nepodceňujte to.

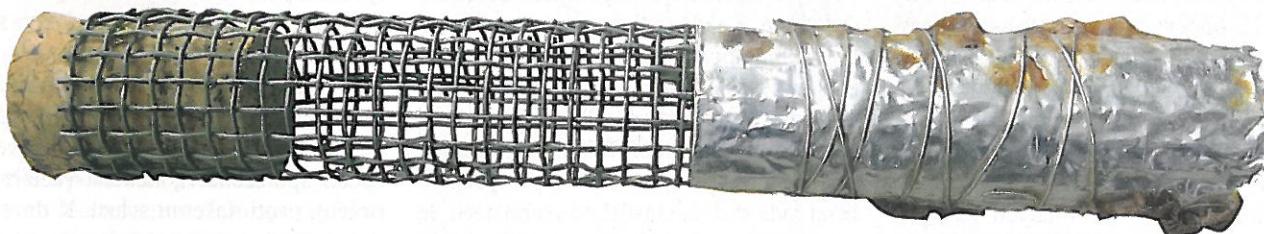
Uskladnění souši pro další použití a pro zpracování na vosk u větších včelařů není již tak jednoduché. Sklad souši s regulovanou teplotou do 10°C je záležitost dost náročná a budeme se jí věnovat v některém z dalších čísel. Pro včelaře s počty do 30 včelstev jsou řešení různá. V praxi se bohužel setkáváme se zavěšením souší s mezerami 3–4 cm v průvanu, v průjezdu, pod stropem, pod římsou. V tomto případě sice motýlice do souší nenakláde vajíčka, ale pokud jsou souše volně přístupné včelám, hrozí akutní nebezpečí šíření nemocí. Jediným řešením je tyto sestavy souší ještě umístit do klecí, ochránit je před přístupem včel.

Než si něco řekneme o získávání včelího vosku, podívejme se na jeho bilanci na

- Zvláštní pozornost věnujeme ochraně skladovaných souší v období, kdy teploty přesahují 15°C . Motýlice dokáže rychle zaklást nechráněné, volně ponechané souše.
- Při získávání vosku z vyražených souší volíme mokrou metodu, nejlépe v kombinaci s odstředivkou, dosáhneme tak vyšší výtežnosti.
- Podrobnosti o získávání vosku a náprávách poškozeného vosku najdete v publikaci Včelařství, Veselý a kol., 3. vydání, vydavatelství Brázda 2012.

Na závěr tohoto Kalendária pak připomínám hlášení stavu včelstev k 1. září do Hradišťka, které je nutné odeslat nejpozději do 15. září. Žádost o dotace 1D podávají včelaři příslušné ZO ČSV také nejpozději do 15. září. A majitelé aerosolových vyvíječů VAT... by si měli přístroje nechat zrevidovat a ověřit jejich výkon.

Dr. Ing. František Kamler

Přidávací klíčka z pletiva z části krytá obalem